

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

• HVAR 8 DAG •

ILLUSTRERADT

MAGASIN

VALDEMARSUDDE. — FOTO. G. HEURLIN, STOCKHOLM.

20:DE ÅRG.

DEN 5 JANUARI 1919

N:o 14

Foto. Kaudern, Stockholm.

Klisché: Bengt Sjöbergström

Carl Mitter

Carl Milles är en af den svenska konstens stora slösare — men inte en slösare af den svenska sort som fått sin symbol i Heidenstams Brassebonde, hvilken med tom pung leide bredt som en herreman och vid hvars graföl det inte fanns kvar en skilling till traktering. Nej, Milles' ingenier har så stora fonder att ta af, ett myller af idéer, en flod af formskapande kraft, hvars make vi inte skadat förr i ett land, där begåfningarna så fort krympa ihop i kölden. Hvarje nytt verk af honom möter man med samma spänning som man efter en lång skilsmässa möter sina egna barn. Intet är oss främmande men allt med en underligt förkortad logik vorde nytt och fullt af utslagna möjligheter som vi förut knappast anade. Men medan man som mest häpnar öfver de nya världar han skapat, klagar han öfver att han ingenting hinna, att han bara längtar efter att få ge form åt några af de idéer som trängas inom honom.

Hur var det han började? Som snickarlärling liksom Hasselberg och Milles' vän Christian Eriksson så blef han elev vid Tekniska skolan och ett stipendium från Svenska Slöjdföreningen gaf honom den första luften under vingarna. Med det för han till Paris, och här upplefde han några år af den hårdaste kamp med fattigdomen och en lika oafslätlig kamp för att nå fram till konstnärlig klarhet. Det var mest med småskulpturer han arbetade nu, de slogo snabbt igenom och det såg ett ögonblick ut som om han tack vare dem skulle få det ekonomiska lugn, som kunde tillåta honom att ge sig i kast med tyngre konstnärliga problem. Men han liksom några af hans kamrater blef samvetslöst exploaterad af någon drivven "konstförläggare" och kampen började på nytt. Det typiska verket från denna kalla vårbrytningstid gruppen "A la belle étoile" — typiskt som stämning och typiskt som stil. Det är bilden af två stackars frusna människor som likt vinddrifna löf blåst samman på en bänk för att få en smula sömn och värme i det råkalla morgondiset. En skymningsskulptur skulle man kunna säga, där den fasta skulpturala formen är upplöst, och den hårda stenen har i stället fångat atmosfären, som skum och utsuddande sveper omkring gestalterna. Ett måleri i sten, och sålunda en stilanomali om man så vill, men helt och hållet ett barn af sin tid, som älskade den inspirerade skissen och ännu inte fått våra dagars teoretiska intresse för att hålla klara gränserna mellan de olika konstarterna. Det var något i samma stil han arbetade i det verk, hvarmed han så glänsande slog igenom — nämligen i första skissen till Sten Sture-monumentet för Upsala, men här är all den veka melankolien borta, och vi möta i stället en knuten kraft, en ackumulerad energi och en ny och själfklar monumentalitet som verkade liksom en uppenbarelse. Kampen till häst tätt omgifven af sina män har haft en lång väg att rida och är ännu inte vid målet. Han har varit ute i blåsten vid Tunåsen, han har sökt lä på olika sidor af Upsalaslottet, kanske längtar han till sitt Brunkeberg för att från åsens högsta topp skåda ned öfver den stad som han gaf friheten. Nu står han i bronsgjutarens skjul och väntar på att vårt land skall få brons nog att fylla hans väldiga mått. Detta är bara en af Milles kungstankar som väntar på sitt förverkligande. Men i sällskap har han Gustaf Vasa som mörk knyter sin hand i Nordiska muséets hall medan gipsen faller i flingor, Svanödlorna sträcka sina halsar efter det skär där de skulle ge en fläkt af urtidens mystik, Industrimonumentet skulle tack vare den förlamande grundlighet, hvarmed det behandlats af vederbörande kommitté, sluka sådana svindlande summor att en betydlig reducering i dess mått och rikedom blifvit nödvändig.

Under dessa för andra djupt deprimerande förhål-

landen arbetar Milles' fantasi vidare på de problem som man tyckte att han en gång löst slutgiltigt. Industrimonumentet är helt nyskapadt med en sällsam fantastik som ger konstnären en större tillfredsställelse än det första förslaget, och Sturemonumentet i dess sista gestaltning ger ett det klaraste begrepp om konstnärens stilutveckling från den första skissen. Hvarje skymt af skissartad dimmighet har blåsts bort för hans nya och klarnade formkänsla. Det är stora, hela ytor, kraftigt skurna gestalter med en till ytterlighet gående förenkling, och man ville nu hellre se dem i granit än brons. Under de år som gått har Milles också lagt våra granitberg under och inom bildhugvarekonstens välde. Han har lyftat vår egen hårdkorniga sten till rang med Paros' marmor och Egyptens basalt, och då han slipar och polerar den svarta graniten får den också något af basaltens hårda klanglärg. Och alltid har han infört sitt material, inför urbergets granit, den sjödränkta eken, den skumklätta alabastern samma känsla som Michel-Angelo inför sina marmorblock — att han skall befria dess ande, dess inneboende formträngtan. Så har han äfven på detta fält varit en banbrytare och öfverallt, i liten och monumental skulptur kunna vi följa hans inflytande.

Rikedomen i hans omfattning är redan antydd och man frågar sig hvilken art af skulpturala uppgifter som varit honom främmande.

Hans stora form och känsla för de arkitektoniska värdena har bundit många af hans verk vid själfva modern för alla konster, arkitekturen. Här var debutén kanske mindre lyckad, det var prydan det af vissa delar af det konstnärliga konglomeratet Dramatiska teatern. Men uppgiften var också den otacksammaste; det gällde ju att med figural utsmyckning upplösa loggians kolonnbasar, som i stället borde ha uttryckt bärande kraft. Men lejonklon stack fram, och på sådana verk som Enskilda bankens hus, Tekniska högskolan, Nordiska kompaniet framträder han med en färdig och sträng arkitektonisk stil, men fri från allt kallt formelväsen, full af inbillningskraft, djupa symboler, ett hurtigt berättande.

Med sin starkt romantiska läggning, som aldrig skapar en skön form för dess egen skull, har han också blifvit den af våra konstnärer som i en vantrogen tid ger den klaraste åskådighet åt de religiösa föreställningarna. På Saltsjöbadkyrkans koppardörrar, granitfunt och alabasteraltare berättar han med nya rörande och skakande symboler och i en stil som har starka anknytningar med den tidiga medeltidens om de stora lifsproblemen, speglade på nytt i en modärn men from människas ögon. Och Carl Milles har den tacksamma fromhet inför det lefvande, som förr kallades religiositet och som gör att vi tro på hans kristna konst lika mycket som på de gamlas.

Och vid sidan af denna stränga arkitektonik och detta djupa bildspråk ett lekande behag, en hednisk sinnesfröjd. Det har brutit fram starkast på sista tiden som en befrielse efter arbetet med den stora monumentalformen, dessa dansande flickor, denna frustande unga triton, dessa famnande sjöväsen, dessa fontänfigurer med leende mun och af lifslust sjudande bröst, denna unga rococonajad som buren af en delfin flyger fram med hvarje linje fylld af jubel. Nu vänta vi af honom en stor symbol för hela denna dyrkan af kraft och sol.

Men han har inte för fantastiken släppt sambandet med det lif som omger honom, utan har från sin tidigaste utveckling tills dato skapat en rad af karaktärsfulla porträtt, af hvilka många få ett dubbelt intresse genom att de framställa de bärande inom samtida kulturlif. Äfven i dem kan man afläsa skiftningar i hans konstspråk men alla äro de burna af et-

starkt och originellt grepp på den afbildade, hvarvid han inte skyr det respektlösa för att komma honom in på lifvet eller det starkt förenklade för att ge honom en helt typisk karaktär.

Liksom sagans Anteus fick sin kraft från beröringen med jorden så hämtar äfven Milles ständigt ny lifsmust genom sitt arbete, med att göra sina kärftva Lidingöbackar till skön och tuktad trädgårdskonst. Det är ett stycke klassisk mark som han trollat fram däruppe och äfven de som stå frågande inför hans egentliga gärning vittna betagna om att han i sin lek är en stormästare.

Erik Wettergren.

Vidst. bild:

CARL MILLES I SIN ATELIER.

Foto. Kaudern, Sthlm.

Till

HVAR 8 DAGS

läsare och medarbetare, samt till alla med hvilka vår tidning står i affärsförbindelse framföra vi, jämte vårt tack för det nu gångna året, vår Nyårsönskan för 1919

HERR SOLDATEN LEKER — FÖR HVAR 8 DAG AF HJALMAR BERGMAN.

MIDT på lerfältet, plöjdt af granater och breda, tunga hjul, ligger stugan, lergrå. Träd finns icke, åker finns icke, brunnen har rasat och dess vatten är en lervälling, af uthusen stå endast grundstenarna, begrafda i vågor af lera. Men stugan står där nästan oskadd. De fyra väggarna finnas kvar och nästan hela taket; äfven en skorsten med storkbo, sedan länge obebodt. Stugan däremot är bebodd. Kära mor själf trotsar farorna och stannar kvar. Trotsa är dock icke rätta ordet, ty kära mor är mycket ödmjuk och beredd att lyda enhver, som kräver något af henne. Blott icke att hon skall lämna stugan. I den punkten är hon omedgörlig. Två gånger har hon förts bort, två gånger har hon återvänt. Hon är så flink i sina ben och så liten och grå och lätt förbisedd och svår att bevaka. Och listig.

Hon är mycket listig. Hon sitter i den skummaste vrån bakom spisen och tuggar på någonting, hvad det nu kan vara. Rötter kanske eller någonting annat, hon har gömt. Ty hon är som sagdt otroligt listig. Det kan man läsa i hennes blickar. Ögonlocken äro till hälften fällda, men i den lilla kisande springan spela ögonen lifligt och listigt. Ibland springer hon upp och börjar feja, torka damma; ty det finns husgeråd kvar i stugan, fastän få, och möbler, fastän träsiga. Särskild omsorg ägnar hon den stora tvåmanssängen, som står i rummet med det trasiga taket. Sängen är nästan hel och försedd med en bolster, men både trä och tyg ha fått en ful fläck, en blodfläck. Den vanpryder, och kära mor är rädd att man ska ta den för en vanlig smutsfläck. Det skulle gå den goda husmoderns ära för nära. Ibland rägnar det eller snöar och då måste hon torka upp, ty taket är ju trasigt och rutorna sakna glas. Ibland åter skiner solen. Vädret har ju sina växlingar. Då blir det farligt ljusst i stu-

gan och kära mor kryper allt längre in i den skummaste vrån bakom spisen. Så listig är hon.

Och åter ibland händer det, att ett dammoln reser sig i öster. Hon ser det genom dörrspringan men rör sig icke. Ögonen spela endast lifligare under de halffällda ögonlocken. Och trampet dånar förbi, skakande stugan i dess grundvalar, men kära mor rör sig icke. Det kan räcka i timmar, det kan också räcka i dagar, men kära mor rör sig icke ur fläcken. Förrän plötstigt någonting hårdt, kanske en bösskolf, kanske endast en hård näfve, dunkar på dörren. Då springer hon upp, öppnar dörren på vid gäffel, niger till jorden och ropar:

— Välkommen min son. Gud välsigne din återkomst!

Och hon fattar den hårda näfven, som hamrat på dörren, och kysser den. Men soldaten — och det är alltid en soldat — vill icke kännas vid denna mor utan stöter bort henne. Därpå är hon beredd och säger:

— Förlåt en stackars olycklig mor, herr soldat! De ha släpat min son i fångenskap västerut. Ack min stackars son är fånge?

— Det är flera än han, mumlar soldaten och ser sig forskande, misstrogen och misströstande omkring. Så säger han: Mat! Och ljusnar för ett ögonblick. Ty knappt har gumman förnummit ordet, förrän hon beskäftigt tassar bort till skåpet, låter faten klirra, gafflar och knifvar rassla. Och hon dukar fram på bordet och säger:

— Håll till godo, herr soldat! Dela min måltid!

Hvarpå hon sätter sig vid bordet, skär med kniven, sticker gaffeln i mun, mumsar och sväljer, smacker och småler. Men på faten finns ingenting och på gaffeln ingenting och kniven skär i tomma luften.

Då förstår herr soldaten att gumman är galen. Hur listig hon än kan tyckas vid första anblicken. Han kastar sin ränsel eller hvad börda han månne bära,

Sedan länge har man älskat att säga, att tidsutvecklingen går med snälltågsfart, och har man väl därmed afsett förhållandena såväl på det samhällseliga och sociala området, som ock inom näringslivet i alla dess grenar. Har nu detta uttryck varit berättigadt tidigare, så må med fog kunna sägas att utvecklingen under senaste månaderna gått och går framåt med så hvinande fart, att man — figurligt talad — på skilda områden i livet får hålla fast i hatten för att den icke må blåsa af. Må vara att denna nu starkt påskyndade nydaning i första hand gäller det samhällseliga och sociala området. Men den föranleder också självklart de mest genomgripande konsekvenser för näringslivet, enkannerligen för industrien.

Utan att i detta sammanhang närmare ingå på en undersökning af de påföljder, som en så plötslig och stark demokratisering af vårt samhällslif, som den nu tvifvelsutan äfven i Sverige omedelbart förestående, kan hafva för vårt näringslif, leder emellertid tanken med välberättigad oro till åtskilliga spörsmål ifråga om industriens och näringslivets i allmänhet framtida utsikter och möjligheter i anledning af allt hvad nu sker och närmast framåt sannolikt kommer att ske. Här behöfver endast nämnas enstaka frågor, såsom det förmodligen förestående lagstadgandet af 8-timmars arbetsdag, som — den må eljes vara ett naturligt led äfven i en lugn utveckling — kommer att pålägga industrien de största svårigheter med starkt ökade produktionskostnader i den redan förut mycket ansträngda konkurrensen; vidare en högst väsentligt ökad beskattning på olika sätt, kanske lagstadgad begränsning af vinstutdelning, starka tendenser till statslig monopolisering af vissa produktioner eller åtminstone af desamma försäljning — allt omständigheter, hvilka måste komma att i utomordentligt hög grad äfventyra vårt näringslif ur synvinkeln af allmänhetens obenägenhet att under de nya förhållandena i liknande utsträckning som tillförne engagera kapital i industriens och näringsarnes tjänst.

Vare det långt ifrån att med det nyss anförda vilja afse att svartmåla framtiden, som trots allt likväl måste föra utveckling med sig. Det bör ändock i hvarje fall vara egnadt att i sin mån bereda lugn och trygghet att minnas, att vi, under nutida starka politiska rörelser öfver snart sagdt hela världen, i vårt land äga ett mångtantal representativa, lugnt besinningsfulla män af olika politisk åskådning, hvilka med varmt intresse för vårt näringslifs goda bestånd veta att gagna och verka till det allmännas bästa i all den mån det är möjligt.

Bland dem är att märka frih. Johan Mannerheim, som den 27 innev. de-

Foto. Modin, Stockholm.

Tejning: Henrik Stjernberg.

50 ÅR DEN 27 DEC.

cember fyller 50 år. M. är född i Finland, tredje son till kammarjunkaren, finske greven Carl Robert M. och hans maka i första gifvet Hedvig Charlotta Helena von Juhlin, samt broder till generalen, numera riksföreståndaren i Finland friherre Gustaf Mannerheim.

Efter afslutade skolstudier genomgick M. Finska Landtbrukshögskolan i Mustiala, hvarefter han en tid studerade utomlands. Han egnade sig därefter åt landbruk och skogsskötsel i hemlandet. Sålunda skötte M. såsom disponent Jokkis gods, tillhörigt Jokkis Gods A. B., hvori M. var delägare. Fastigheten omfattar 60,000 tnd och förvärfvades sedermera af Finska staten till ett pris af 30 millioner Fmk.

Med anledning af å ena sidan rådande ovissa förhållanden inom Finland och å andra sidan personliga intressen och släktförbindelser på hinsidan Östersjön öfverflyttade M. år 1904 till Sverige och bosatte sig på den af honom då inköpta egendomen Gresholm i Östergötland. Förutom ett omfattande förstklassigt landbruk har M. här anordnat och upparbetat ett synnerligen välrenommeradt stuteri, därifrån ett mångtantal remonter levererats till svenska staten och åtskilliga hästar med framgång täflad på våra kapplöpningsbanor. Stuteriet har ock till syfte att förse vårt land med avelshingstar.

År 1907 inköpte M. tillsammans med direktören O. Midling och godsägaren F. M. Treschow aktierna i Kramfors A.-B., i hvilket bolag M. tillsvdare, ehuru åren 1907 och 08 boende i Stockholm, tjänstgjorde som vice verkst. direktör. Efter att 1909 hafva flyttat till Kramfors, tjänstgjorde han därefter som disponent för Kramfors A.-B. och Frånö Nya A.-B., till dess han efter Midlings år 1910 timade död inträdde som verkst. direktör i båda bolagen. Med bibehållande af de nämnda befattningarna öfverflyttade M. år 1916 till Stockholm, dit samtidigt bolagens hufvudkontor öfverflyttades.

Det kan på goda skäl sägas att de båda nyssnämnda bolagens bästa utvecklingsperiod inträdd med Ms delegarskap och öfvertagande af ledningen. Kramfors A.-B., som vid tiden för Ms tillträde hade ett aktiekapital af 3 millioner kr., har underhand

Forts. å sid. 215.

FINLANDS RIKSFÖRESTÅNDARE, FRIHERRE G. MANNERHEIM (1), ANKOMMER TILL STOCKHOLM på väg till sitt land, mottagen af bl. a. finske ministern Gripenberg (2) och brodern frih. J. Mannerheim (3). Foto. Modin, Stilm.

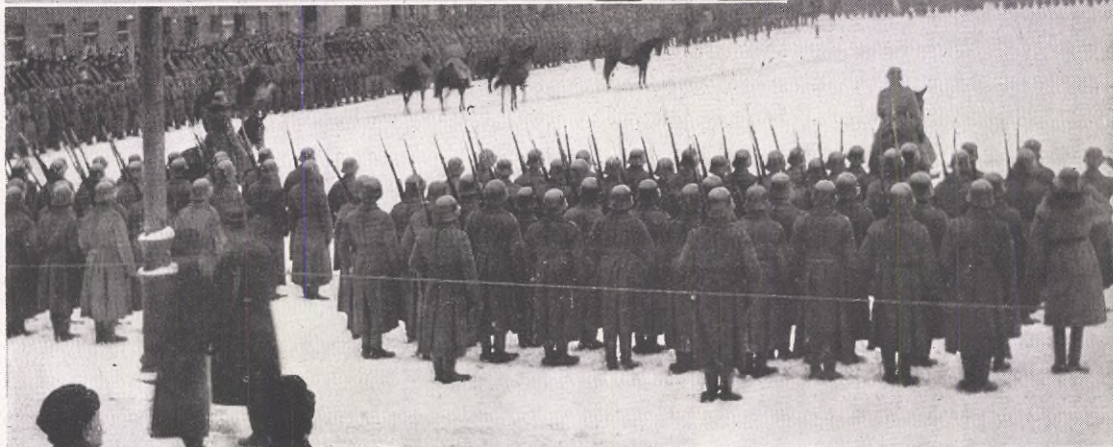
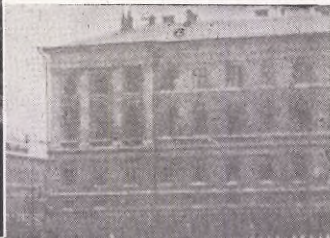
TYSKA TRUPPERNA LÄMNA FINLAND.

Öfverst:
ÖFVERBEFÄLHAFVAREN GENERAL VON DER GOLTZ I SPETSEN FÖR SIN STAB.

Mellerst:
GENERALEN MÖNSTRAR FÖR SISTA GÅNGEN DE TYSKA TRUPPERNA PÅ SENATSTORGET I HELSINGFORS.

Nederst:
DE STORA TYSKA TRANSPORTÄNGARE SOM OMBESÖRJDE HEMFÖRANDET.

Efter fotografier.

Kliche: Kem. A.-B. Hout. S. 1918. 1918.

Det södra Finlands befiare, de tyska trupperna under general von der Goltz ha i dagarna efter avslutadt värf återvänt till sitt hemland. Den 14 december förrättades sista mönstringen, hvarefter samtliga trupper med sin afhällne befälhafvare i spetsen tågade genom staden för att överallt mötas af öfver-

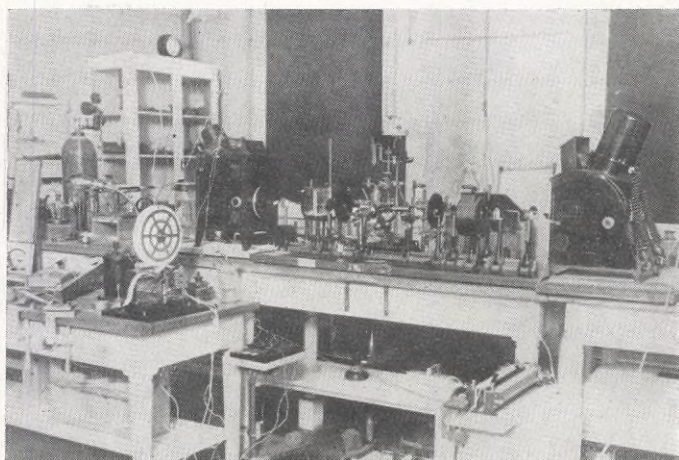
svallande entusiasm och lefverop. Före sin afresa från Finland fick general von der Goltz genom deputationer, adresser och telegram mottaga otaliga bevis på den djupa tacksamhet, som Finlands lagtrogna befolkning hyser för den tyska vakten, hvilken under en svår tid skänkt landet en hjälp som sent skall glömmas.

EN BLICK I MILLIONDELS CENTIMETERNS VÄRLD.

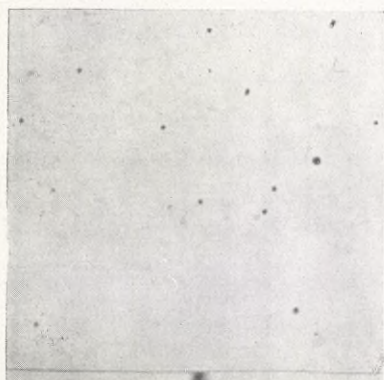
Under den senaste tiden ha fysikerna, som man vet, återupptagit kroppsliga teorier för att förklara elektricitetens väsen: Liksom kropparna bestå af odelbara smådelar, *atomerna*, skulle elektriciteten vara sammansatt af ytterst små, odelbara, sinsemellan identiska element, *elektronerna*. Enligt denna hypotes skulle det finnas en minimiladdning, elektronladdningen.

Enligt undersökningar af fysikern dr Ehrenhaft, professor vid universitetet i Wien, skulle emellertid långt mindre elektriska laddningar än denna föregifna minimiladdning förekomma. På samma gång lämna dessa undersökningar oväntade upplysningar om egenskaperna hos de minsta partiklarna, hvilkas dimensioner endast äro några milliondels centimeter, d. v. s. starkt närma sig molekylernas dimensioner.

Dessa otroligt små partiklar frambringas

PROF. EHREHAFTS LABORATORIUM VID UNIVERSITETET I WIEN.

SILFVERKULOR. 2870-FALDIG FÖRSTÖRING. En indelning af mikroskopskalan i tusendels cm.

med tillhjälp af en elektrisk ljusbåge mellan elektroder af kvicksilfver eller någon ädelmetall (guld, silver etc.). Ljusbågen afdustrar metallen så starkt att mellanrummet mellan elektroderna fylls af ett regn af i allmänhet kulförmiga smådelar som kondenserats ur metallångorna och hvilkas diameter endast utgör några milliondels centimeter.

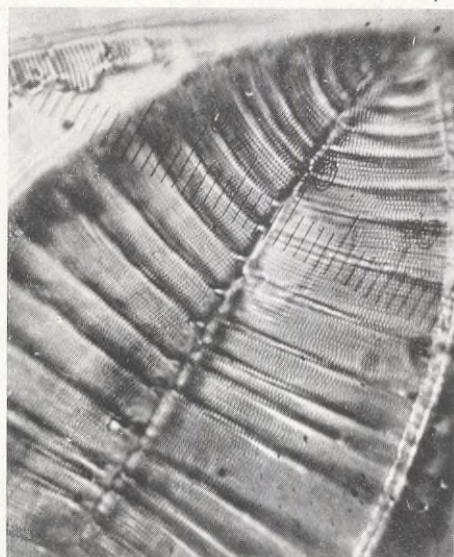
När man belyser detta regn af partiklar med en intensiv ljusstråle (se bilden nedan), erbjuder det i mikroskopet en anblick, som enligt prof. Ehrenhaft påminner om en sjärnhimmel af underbar skönhet och färgprakt. Alla dessa ljuspunkter falla under tyngdkraftens inflytande i vertikala banor, dess långsammare, ju svagare de lysa, men i alla fall ytterst långsamt. Några af dem, som ingalunda äro de långsammaste, behöfva t. ex. några dagar till att falla i centimeter.

När man belyser detta regn af partiklar med en intensiv ljusstråle (se bilden nedan), erbjuder det i mikroskopet en anblick, som enligt prof.

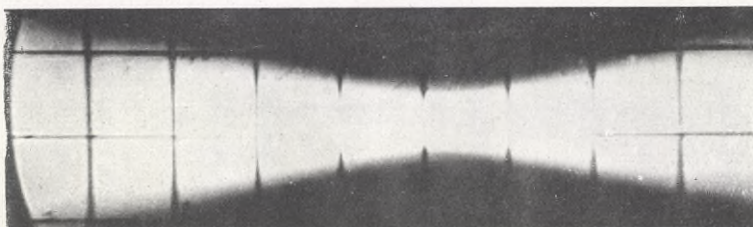
Ehrenhaft påminner om en sjärnhimmel af underbar skönhet och färgprakt. Alla dessa ljuspunkter falla under tyngdkraftens inflytande i vertikala banor, dess långsammare, ju svagare de lysa, men i alla fall ytterst långsamt. Några af dem, som ingalunda äro de långsammaste, behöfva t. ex. några dagar till att falla i centimeter.

Fallhastigheten, som under mikroskopet kan mätas med stor noggrannhet, tillåter bestämningen af partiklarnas dimensioner och därmed deras vikt. Det finnes emellertid äfven ett annat medel för att bestämma dimensionerna af de mellan elektroderna sväfvande metallpartiklarna: Det af dem utsända ljuset är nämligen af olika färg allt efter deras dimensioner: Guldkulor med en radie på omkring 8,5 milliondels centimeter utsända t. ex. ett orangefärgadt ljus, guldkulor med en radie af 4--5 milliondels centimeter, grönt ljus, samt kvicksilfverkulor med en radie om 3--4 milliondels centimeter, blått ljus. Färgen af dessa partiklar, som ha nästan molekylär storlek, tillåter sålunda att bestämma deras dimensioner.

Slutligen visa dessa partiklar en annan mycket intressant före-

Till jämförelse med vidstående bild: Den mikroskopiska algen SURIRELLA GEMMA, sedd med 1335-faldig förstoring. En indelning af okularskalan 11,5 hundra tusendels cm.

LJUSSTRÅLEN I HVILKEN DE OTROLIGT SMÅ PARTIKLARNE BLEFVO SYNLIGA. En indelning af okularskalan omkring 11,5 tusendels cm.

teelse: hvar och en af dessa ljuspunkter utför nämligen upphörliga vibrationer och sicksackrörelser. Dessa s. k. browniska rörelser äro molekylära rörelser, som hittills hufvudsakligen iakttagits i vätskor; de erbjuder ett tredje medel att bestämma partiklarnas dimensioner.

Prof. Ehrenhaft anbringar nu regnet af smådelar mellan de horisontella plattorna hos en

elektrisk kondensator, som utsättes för en gifven elektrisk spänning. Så snart denna spänning börjar verka, ändra smådelarna, hvilka på förhand laddats med negativ elektricitet, sin rörelseriktning och hastighet. Om försöket ordnats så att den elektriska kraften motverkar tyngdkraften, så falla några partiklar långsammare än förut, andra utföra en uppåtgående rörelse emot kondensatorns öfre platta. Då och då iakttar man äfven partiklar, som förblifva sväfvande i rummet mellan kondensatorplattorna under inverkan af de två motsatta krafterna—tyngdkraft och elektrisk kraft. Bestämmer man nu den elektriska spänningen, som erfordras för att åstadkomma jämvikt mellan de två krafterna, så kan man därur beräkna storleken af den elektriska laddningen hos partikeln i fråga, hvars di-

Efter fotografen

Källa: Bengt Sjöforsparra.

SVAFVELKULOR MED INSTRÖDDA OREGELBUNDNA PARTIKLAR EMELLAN DEM. En indelning af okularskalan 35s hundra tusendels cm.

genom antagande af en dylik rörelse under inflytande af ljusstrålar förklarade öfverförandet af lifsgroddar från en himlakropp till en annan. Hans skarp-sinniga framställning vinner härmed ett övadt stöd.

mensioner, i enlighet med det föregående äro kända.

På så sätt har prof. Ehrenhaft påvisat existensen af elektriska laddningar, som äro långt mindre än den föregifna minimiladdningen, hvaraf framgår att elektron-teorien antingen ej motsvarar verkligheten eller åtminstone grundligt måste revideras.

En annan utomordentligt intressant företeelse är att dessa oerhördt små partiklar genom en intensiv ljusstråle bortföras antingen i strålens riktning eller äfven i en motsatt riktning. Läsaren skall kanske erinra sig att vår värdsberömde fysiker, professor Svante Arrhenius

D:r Alfred Gradenwitz.

J. MANNERHEIM.

Forts. fr. sid. 212.

fått detsamma uppbragt till 13,5 mill. kr., hvaraf 4,5 mill. emittrats tidigare under innevarande år; och just nu har bolagsledningen för afsigt att med nya 1,8 mill. höja kapitalet till 15,3 mill. kr. i samband med ett införlivande af Faxälvens Kraftaktiebolag. Också äger Kramfors A.-B. jämte dess underbolag nu ca 760,000 tnd skog, 4 st. sågverk med tillhops 24 rammar, hylleri och lådfabrik, vidare sulfittfabrik med 30,000 tons och sulfatfabrik med 18,000 tons årlig produktion, sulfitsprittfabrik, kraftstation tills vidare utbyggd för 5,400 hkr., 5 egna lastångare om 10,300 tons d. w. och 7 egna större bogserbåtar.

M. förvärfvade för något år sedan jämte några vänner aktiestocken i Avesta Sulfataktiebolag samt inköpte i anslutning därtill aktiemajoriteten i Nykvarns Pappersbruks A.-B. nära Södertelje. Sedan förstnämnda bolag af särskild anledning öfverlämnats i andra händer, är M. emellertid fortfarande delägare och styrelseledamot i det sistnämnda. Vidare är han medlem i styrelserna för Ängermanälvens Flottningsförening, Hernösandsdistriktets Trävaruexportförening, Rederi A. B. Fredrika och Rederi A.-B. Wilhelmina, samt ordförande i styrelserna för Svenska Veritas och Tellus.

En man med M:s personliga egenskaper undgår ej heller de mängen gång ansträngande uppdragen som ledamot af styrelserna för eller af förtroenderåd eller arbetsutskott i åtskilliga industriella sammanslutningar, i hvilka han är medlem såsom representant för sina bolag. Sådana uppdrag har lämnats honom af bl. a. Svenska Trävaruexportföreningen, Svenska Cellulosa-föreningen, Sågverksförbundet, Pappersmasseförbundet, Pappersmassекontoret, m. fl. I dessa föreningar har M., utrustad med god initiativförmåga, klart och redigt framställningssätt, seg uthållighet för sin mening, allt paradt med en älskvärd och urban personlig läggning, utträttat åtskilligt af beständande värde för vår in-

dustri, med verkan såväl inåt, som också och icke minst utåt, exempelvis i industriens förhållande till statsmakterna vid olika tillfällen af ifrågakommande betydelsefull lagstiftning. Det kan nämnas att M. också verkat energiskt bl. a. för uppnående af en lycklig lösning af frågan rörande sättet för distributionen af sulfitsprit, en fråga hvaraf ett vidare utbyggande af sulfitsprittfabriker inom landet är i hög grad beroende. Staten har härvid sitt intresse ur kontrollsynpunkt med hänsyn till dess nykterhetsintresse, och allmänheten har sin välberättigade fordran att erhålla sin sprit för motordrift eller tekniskt bruk möjligast billigt. Emellertid är utan vidare också själfklart att sulfittfabrikerna, i den mån de icke redan äro utbyggda äfven för sprittfabrikation, icke äro hågade att nedlägga stora kapital i sulfitspritanläggningar med mindre det beredes bolagen själfva möjlighet till inflytande i fråga om försäljningspriserna framdeles, så att trygghet för skäligen vinst förefinnes. Regeringen har emellertid genom nyligen fattadt beslut monopoliserat ifrågavarande försäljning hos Vin- och Spritcentralen eller ett dess underbolag.

M. är sedan 1902 i äktenskap förenad med Sophia Palæmona Treschow, en syster till ofvannämnda F. M. Treschow. Då familjen Mannerheim nu öfver jul och nyår förflyttat sina bopålar upp till den ståtliga herrgården vid Kramfors, egnas säkerligen åt jubilarer den 27 dec. mängen hjärtlig hägkomst af vänner, kolleger inom brukslifvet samt underhåfvande.

FINLANDS NYE RIKSFÖRESTÅNDARE.

H. 8. D. återger härmed bilden af Finlands nye riksföreståndare, general *Carl Gustaf Mannerheim*, den ryktbare högste ledaren af Finlands befrielsekrig, hvilken den 12 december af finska landtdagen valdes till riksföreståndare efter Svinhufvud, som inlagt sin afskedsansökan

I och med detta val torde Finlands regeringsfråga för åtminstone den närmaste framtiden vara löst. Efter den öfverraskande afvecklingen af världskriget har Finland mer och mer tagit sitt öde i egna händer och utåt öppnat en oafhångighetens politik. Det formliga erbjudande af landets tron och krona, som gjordes prins Friedrich Karl af Hessen och af denne antogs, men endast mot villkor att hela finska folket stod enigt bakom konungavalet, förlorade i och med den stora detroniseringen i hela centraleuropa sin giltighet.

När det nu gällde att vid den förre riksföreståndarens afsägelse från sin höga post välja en ny ledare af den finska statens öden, fanns det väl näppeligen inom landets gränser en man kring hvilken hela folkets sympatier och tillit slöt sig med större enighet och förtroende än kring general Mannerheim. Redan efter inbördeskrigets slut existerade det säkert i Finland ett stort parti som ansåg honom själskrifven som regent öfver det folk han genom hård kamp räddat från en hotande undergång. Den stora röstöfvervikt han erhöi i landtdagen och den allmänna tillfredsställelse hvarmed hans val hälsats i

Ett sorgbud som skall erfaras som en smärtsam förlust i vida kretsar i vårt land förmälde nyligen att f. generalen friherre *Axel Rappe* aflidit i Stockholm den 18 december i sviter af ett olycksfall för hvilket han var utsatt i somras.

General Axel Emil Rappe var född på Kristinelund i Kalmar län och son till landshöfding Axel Rappe. Sedan han som ung officer kämpat och utmärkt sig i fransk krigstjänst dels i Algier och dels i fransk-tyska kriget återvände han 1872 till hemlandet och gick där en lysande befordran till mötes: År 1874 major vid generalstaben, 1879 öfverstejant vid Bohusläns regemente,

GENERALEN FRIHERRE GUSTAF MANNERHEIM. Efter ett senaste icke förut reproduceradt porträtt, hvarå generalen synes iförd den uniform han kommer att bära äfven framdeles.

GENERAL AXEL RAPPE.
F. 38. † 18 dec.

Finland, visar att detta parti numera vuxit ut till ett landsparti, som med klarnad blick för hans stora värt för Finlands frihet med varm förtröstan i en alltjämt kritisk tid lägger landets framtida öden i den nye riksföreståndarens händer.

I sitt manifest till Finlands folk har denne redan angifvit de riktlinjer den unga själfständiga finska staten under hans ledning skall komma att följa: inre enighet för häfdande af Finlands oberoende och frihet, för läkande af alla sår kriget slagit och för bibehållande och vinnande af andra nationers aktning och erkännande; nära och vänskaplig förbindelse med de makter som skola afgöra rikenas öden, och till hvilka särskildt Finland i dessa dagar häftar i stor förbindelse genom en utlofvad hjälp af ej mindre än 120 millioner kilogram brödsäd för sitt hungrande folk.

Utverkanet af denna senaste förmån är en af fruktarna af den resa Mannerheim nyligen företagit till Paris och London och efter hvilken han från Newcastle via Stockholm återvänt till Helsingfors för att öfvertaga det höga ämbete som under hans frånvaro blifvit honom anförtrödt.

För Sveriges vidkommande betyder hans val ett närmande mot åtgörandet af den mellan Sverige och Finland så aktuella Ålandsfrågan. Den Mannerheimska politiken, som inser nödvändigheten af att alla Östersjöstater stå i intim förbindelse med hvarandra, har här ställt i utsikt en uppgörelse som skall blifva lika tillfredsställande för båda länderna, detta dock endast under förutsättning att af båda parterna bedrivs en försönings politik.

1882 öfverste för samma regemente och 1885 generalmajor och chef för generalstaben utnämndes han till generaljantant 1892.

Samma år inträdde friherre Rappe i ministären såsom krigsminister — en post som han beklädde i sju år och därunder hans viktigaste ämbete blif genomdrifvandet i riksdagen af 90-dagarsreformen mot grundskatternas afskrifning samt ökad försvarsberedskap åt såväl armé som flotta. Sedan han 1889 återtagit chefsposten i generalstaben blef han 1903 general och afgick 1905.

Inom Evangeliska Fosterlandstiftelsen intog han som ordförande en ledande och bemärkt ställning och har äfven skapat sig ett namn som militärhistorisk skriftställare. Se biografi årg. XVII:15.

TYSKLANDS NYE UTRIKESMINISTER.

Foto. Ejst, Kphn.

KLON: H. H. H. H. H.

GRAFVE ULRICH BROCKDORFF-RANTZAU, i dagarne kallad att såsom statssekreterare vid tyska utrikesdepartementet efter d:r Solf inträda i den tyska riksregeringen. Förtroarande tysk minister i Köpenhamn.

Den af den nya tyska regeringen nyvalde statssekreteraren i utrikesdepartementet greve von Brockdorff-Rantzau var före sin utnämning sedan 1912 sändebud i Köpenhamn och åtnjöt där ett stort anseende.

Greve Brockdorff har gjort sig känd som en utomordentlig liberal, en verklig demokratisk diplomat — ganska enastående — och flera gånger nämnts såsom designerad för en utrikesministers befattning. Stammande från den kända tysk-danska officers- och diplomatfamiljen Rantzau, som besitter stora gods i Holstein, beträdde han tidigt enligt familjetraditionerna den diplomatiska banan. Sålunda tjänstgjorde han som sändebud i Brüssel 1894—1897 och var därpå följande fyraårsperiod sekreterare vid beskickningen i Petrograd. Därifrån kom han till Wien, senare till Haag, år 1909 som generalkonsul i Budapest och därifrån till Köpenhamn.

Vid den förnäma Amaliengade i den danska hufvudstaden inrättade sig greve Rantzau, som är ungar, ett vackert och gästfritt hem, hvilket stod öppet icke allenast för hovets och diplomatiens spetsar utan äfven för män ur kretsar, hvori diplomater mera sällan umgås. Den kände nyligen aflidne författaren Peter Nansen var sålunda en ofta sedd gäst i ministerpalatset.

Mycket berömda äro greve Rantzaus osedvanliga arbetstider. Önskade man ett samtal med honom kunde det mycket väl inträffa att man blef anmodad att infinna sig klockan 11 på aftonen. Greven gjorde natt till dag, spisade frukost vid 4—5-tiden, aflade därpå besök i utrikesministeriet och var först färdig

med middagen klockan 11 på aftonen, då det diplomatiska arbetet begynte på allvar.

Under kriget har som nämnts greve Rantzau flera gånger varit på tal som utrikesminister. På tyska diplomater ha med större ifver än han arbetat på freden. Men så är han ju äfven den internationellt bildade världsmannen med många förbindelser och sympatier i ententländer. Tidigare än de flesta af sina landsmän insåg han att Tyskland kommit in i en ojämn kamp, som, därest den icke afvecklades, måste leda till ruin. Det försonliga sinnelag mot utlandet som han röjt redan vid en långt tidigare tidpunkt under kriget har säkert medverkat till att rikskanslär Ebert anförtrott honom det höga och svåra värf, som skall sammanknyta de på så många håll söndersprungna diplomatiska trådarna. Och ett bättre val kunde säkerligen icke hafva träffats.

Från dansk sida kan man endast vara tillfredsställd med att Tysklands utrikesledning öfvertages af en man, som i grunden känner danska förhållanden. Under hela kriget har greve Rantzau intagit en mycket taktfull hållning gentemot Danmark, och måttfull i sin politik som han är, skall han sannolikt bringa det till tillfredsställelse samförstånd mellan dessa två länder. Hans synpunkt på de politiska spörsmålen och sist men icke minst på den Sönderjylländska frågan visa att han fullt ut står på den Wilsonska principens ståndpunkt om folkens självbestämmanderätt.

Nu skall han öfvertaga en af de vanskligaste poster som någonsin ha blifvit erbjudna en man, och framtiden skall säkerligen, ja, med all trolighet visa att han är den rätte. Få ha hans kvalifikationer, och kan någon människa öfver hufvud bestrida ställningen som det nya Tysklands utrikesminister i denna hårda och kritiska tid, som väntar det stoia riket, så må det vara greve Brockdorff-Rantzau.

A. H.

Forts. fr. sid. 211.

går rakt fram till sängen och häfver sig baklänges i bolstern med den fula fläcken.

Drag af mina stöflar, befäller han. Hon lyder fort och flinkt och försummar icke att säga:

— Herr soldat, den här fläcken — — tro bara inte att det är smuts! Åh, hvad jag har tvättat och gnott, men den går inte bort. Det är blod, herr soldat. Det är min stackars mans blod.

— Hvad angår det mig? mumlar soldaten, somnar. Kära mor står en stund och betraktar honom. Så tassar hon in i den skumma vrån bakom spisen, siter där och tuggar, lyssnar till snarkningarna, tänker. Och timmarna gå, dagen går, natten går. Till sist går också herr soldaten.

Ibland åter händer det — och det kan ligga månader emellan, det kan också ligga år — att dammolnet reser sig i väster. Man skulle förmoda, att skillnaden vore stor mellan ett dammoln, som reser sig i öster och ett dammoln, som reser sig i väster. Ur kära mors synpunkt. Men skillnaden är icke stor. Trampet är detsamma, koliven, som dundrar på dörren, är densamma, kära mors hälsning är densamma. Skillnaden består blott däri, att hon säger: — De ha släpat min son i fångenskap österut. Icke väster ut. Nej för all del! En listig gammal gumma måste kunna skilja på väderstrecken.

Eljes går föreställningen på samma sätt, och timmarna och dagen och natten: och på samma sätt går till sist herr soldaten. Ty på lerfältet där stugan står, är det egentligen endast vädret, som bjuder någon omväxling.

Dock en dag hände det, att en lätt hand knackade på dörren. Knackningen hade icke töregåtts af något dammoln, ej heller af dånande tramp. Kära mor, som ständigt spejar genom dörrspringan, hade sett en man och en kvinna sträfvä mödosamt framåt öfver lervågorna. Mannen sköt framför sig en kärra, sparsamt lastad med bohag. Och högst upp på det lilla lasset satt en gosse om fyra eller fem år. Allt det där hade kära mor sett genom dörrspringan, och det gjorde henne häpen och ängslig. Icke därför att synen i och för sig var förskräckande. Det var den naturligtvis icke. Men den var ovanlig och alldeles oväntad. Kära mor visste icke längre, hvad hon skulle säga eller göra. För sådana gäster hade hon icke någon hälsning i beredskap. När därför mannen eller kvinnan så vackert knackade på dörren, teg hon stilla som en mus.

Men dörren öppnades och mannen och hustrun och barnet trädde in, önskande guds fred i stugan och bedjande om husrum öfver natten. Hvad skulle hon svara? Hon var beredd att lyda enhvar, som kräfde något af henne: hon hade också några åtbörder och ord, som stått henne bi i långa år. Men här dögo de icke. Kära mor teg som en mus.

Kvinnan sade:

— Hon är kanske döfstum.

Och de slogo sig ned vid bordet, öppnade ett matknyte och åto. Efter en stund gick kvinnan bort till gumman i vrån, räckte henne ett stycke bröd och och tecknade åt henne, att hon skulle hålla till godo.

Kära mor tog brödet och åt. Hon förstod, att det var henne unnadt. Men hon rörde sig icke ur fläcken. Hon ville först se, hur saken skulle utveckla sig. Mannen reste sig snart från bordet och gick bort till sängen, kastade sig i bolstern, somnade, snarkade. Det var alldeles som det borde vara. Hustrun satt framåtböjd med hufvudet lutadt i händerna, vaggade sakta af och an. Det var ovanligt, dock icke oroande. Men barnet —

Gossen sprang omkring. Än var han här, än var han där. Än petade han, än ryckte han, än stötte han, än slog han kullerbyttor. Och ofabrutet ström-

made ord ur hans mun, ord och skrik och pip och skratt. En gång trängde han långt in i den skumma vrån bakom spisen, stannade på en armlängds afstånd från kära mor, stack finger i mun, tittade. Då slöt kära mor sina listiga ögon helt och hållet. Ty det var besynnerligt.

När hon åter såg upp, fanns pojken icke längre i stugan. Nej, han hade sprungit ut, och kära mor kunde se honom krypa på alla fyra i leran. Ängslan gaf så småningom med sig, och nyfikenheten växte hos kära mor. Hon måste se, hvad han tog sig till. Försiktigt, på tå, lämnade hon sin vrå och smög bort till dörren. Hon stod där länge, med skuldran stödd mot dörrposten men ständigt beredd att snabbt draga sig tillbaka. Om saken skulle taga en oroande vändning.

Tillsvidare var den dock endast förbryllande. Gossen kröp omkring på alla fyra, gräfde med händerna, stack ner pinnar i leran. Så småningom fick kära mor klart för sig, att han byggde hus och stall och lador af lera och att pinnarna stodo som en trädgård kring huset. Så till vida var allting godt och väl. Men oförklarligt.

Nu reste sig kvinnan, barnets mor, och ställde sig i dörren, stödd mot den andra posten. En lång stund betraktade båda kvinnorna, den gamla och den unga, barnet, hvars beskäftighet, flit och möda icke hade några gränser. Betraktade honom tiggande. Men till slut blef nyfikenheten kära mor för stark, hon sneglade skyggt på kvinnan, sade:

— Hvarför gör han så där?

Den unga kvinnan svarade:

— Han leker.

Och hon nickade och log, som om svaret förklarar allt. Kära mor lät det också gälla en stund för hvad det gälla kunde. Men hennes nyfikenhet blef allt större, och eggad af den oro, som allt oförklarligt inger en listig gammal kvinna, tog hon åter mod till sig och sade:

— Men säg i alla fall — hvarför gör han så där?

Den unga kvinnan svarade:

— Ser inte kära mor, att han bygger hus och stall och lador? Pinnarna, som stå rakt upp, ska föreställa träd, och pinnarna, som ligga, kor och hästar. Det är en lek, kära mor. Han bygger sig en gård. Han leker.

Och då hon i den listiga gamlas halft beslöjade ögon icke tyckte sig skönja någon förståelse, upprepade hon:

— Han leker. Kära mor vet väl, att barn leka?

— Jovisst, medgaf hon. Men det troligaste var, att den främmande kvinnan och dess barn gjorde narf af henne. Eller att de ville på något sätt lura och bedraga henne. Därför dröjde kära mor icke längre i dörren utan återvände snabbt och tyst till sin vrå bakom spisen. Och så länge mannen, kvinnan och barnet befunno sig i stugan, lämnade hon ej sitt trygga ställe och bekymrade sig om ingenting annat än att hålla sig rätt tyst och obemärkt. Väl vetande, att timmarna gå och dagen och natten och tillsist också objudna gäster.

När den stunden äntligen kom, och främlingen rullat sin kärra bort öfver lervågorna, gick kära mor ut, trampade försiktigt men beslutsamt ned husen af lera och de upprättsläende pinnarna, som föreställde träd och de liggande, som föreställde kor och hästar. Hon jämnade allsammans, gick in, stängde dörren.

Och åter reste sig dammoln i öster, åter reste sig dammoln i väster, åter knackade koliven på dörren och åter förklarade kära mor, att fläcken var blod och att hennes son släpats i fångenskap än västerut än österut. Ingen betvivlade, att hon var galen. Och själf betvivlade hon ej, att hon var en listig gammal

kvinnan, den där trots allt kunde hålla sig kvar i den lergrå stugan på lerslätten, plöjd af granater och tunga breda hjul. Väder och vind växlade. Äfven väderstrecken. Eljest intet.

Men en dag begaf det sig, att en man knackade på dörren med sin knoge, lätt och varligt, lika lätt och varligt som den där mannen med kärran, kvinnan och barnet. Han hade icke föregåtts af något dammoln, ej heller af dånande tramp. Kära mor hade sett honom komma, ensam och allena, mödosamt sträf vande framåt öfver lervågorna. Dräkten var dock en soldats, och fastän kära mor kände sig en smula förbryllad af hans ensamhet och af den lätta knackningen, trodde hon likväl att de skulle duga äfven nu, de ord och åtbörder, som stått henne bi i många, långa år.

Fördenskull sprang hon upp, öppnade dörren på vid gafvel, neg till jorden och ropade:

— Välkommen, min son! Gud välsigne din återkomst!

Och hon fattade den hårda näiven, som knackat så lätt på dörren och kysste den.

Så tillvida var allting godt och väl; men nu begynte det besvärliga. Ty i stället för att stöta bort henne, tog herr soldaten kära mor i famn, tryckte henne intill sig, sade:

— Mor! Känner du igen mig?

Och han bar henne in i rummet, satte henne på bordet, såg henne in i ögonen, som hon af pur häpnad höll vidöppna, och sade:

— Mor! De ha sagt, att du förlorat förståndet. Mor, det är inte sant! Du känner ju igen mig?

Då visste hon icke hvad hon skulle göra. Då visste hon hvarken ut eller in, hvarken ord eller åtbörd. Utan hon slöt ögonen helt och hårdt, blundade, blundade och höll sig tyst som en mus.

Och herr soldaten vandrade omkring i stugan, fingrade och undersökte, frågade och berättade, sade till sist:

— Mor, har du någon mat åt mig?

Genast tassade hon beskäftigt bort till skåpet, lät faten klirra, gafflar och knifvar rassla. Och hon dukade fram på bordet och sade:

— Håll till godo, herr soldat: Dela min måltid.

Hvarpå hon satte sig ned vid bordet, skar med kniven, stack gaffeln i mun, mumsade och svalde, smackade och smålog. Och på faten fanns ingenting och på gaffeln ingenting, och knifven skar i tomma luften.

Men herr soldaten lät icke höra någon ursinnig misstråkningens ed, han gick icke bort till sängen, kastade sig icke på den blodfläckade bolstern. Han satte sig bredvid kära mor, tog hennes händer och tryckte dem hårdt mot sitt ansikte. Han ville icke släppa dem.

Och äntligen förstod den listiga gamla, att list icke längre herrslog. Här hade hon bland österns och västerns herrar soldater funnit en, som var henne för slug, och som genomskådade hennes små knep. Och hon kände sig mer än någonsin ensam, öfvergifven och lämnad i enhvars våld, som kräfde något af henne.

Likväl fattade hon åter hopp, då herr soldaten i likhet med alla andra herrar soldater, hon kände, trädde fram till sängen för att vraka sig i bolstern. Världsordningen tycktes åter skola gå i lås, och den gamla försummade ej att rabbla sin läxa.

Den här fläcken, herr soldat — tro bara inte, att det är smuts. Åh, hvad jag tvättat och gnojt! Men den går inte bort. Det är blod, herr soldat. Det är min stackars mans blod.

Nu krönte herr soldaten sin oberäkneliga besynnerlighet. Han sjönk på knä vid sängen och dolde ansiktet, ja hela hufvudet i armarna. Kära mor fnittrade till, plötsligt och kort. Icke därför att hon fann nå-

gonting löjligt, utan därför att hon ingenting begrep. Hon drog sig försiktigt, på tå, tillbaka från herr soldaten, smög sig baklänges in i sin vrå. Där satt hon och tuggade på någonting, hvad det nu kunde vara och lät ibland sin allra listigaste blick glida kring rummets vinklar och vrår. Bidade tåligt, ty ännu hade hon hoppet, att timmarna skulle gå, dagen och natten och tillsist också herr soldaten.

Men hon bedrog sig. Timmarna gingo, dagar och nätter, veckor och månader — herr soldaten stannade. Han begynte rumstera om aldeles som en gång den besynnerliga gossen; blott med den skillnaden att han gjorde det i stora mått. Han lagade taket, husgeråd, möbler, verktyg, redskap. Han satte glas i rutorna och tätade dörren, som för kära mor uppenbarast så mången annalkande fara. Ån mer! Han byggde åt r upp stall och lador, förde häst och ko till gården, planterade träd kring stugan. Han satte plog i jorden, plöjde fåra vid fåra, åkerlapp vid åkerlapp. Han hvilade sig icke, gaf sig ingen ro. Det var underligt. Kära mor hörde honom beständigt komma och gå, komma och gå. Så småningom vande hon sig därvid, fann det icke längre oroande endast besynnerligt. Men då han ibland trängde in i den skumma vrån, herr soldaten, och smeksamt tog hennes hufvud mellan sina händer, då slöt kära mor sina listiga ögon helt och hållet. Ty det var dock alltför besynnerligt.

Ängslan gaf så småningom vika, men nyfikenhet och undran växte. Till sist måste hon lämna sin vrå för att på nära håll beskåda herr soldatens underliga tilltag. Hon passade på en dag, då han var borta, tassade genom stugans rum, undersökande och fingrande på allt. Och hon vågade sig utanför dörren. Hon rörde vid träden, plockade ett löf här, ett strå där, smakade på dem, luktade på dem. Hon vågade sig in i stallet. Hon vågade stryka med lätt hand öfver kons blöta mule. Hon vågade pröva en yxas egg. Hon stirrade ned i brunnen, speglande sig i dess vatten, som åter var klart. Hon nickade mot spegelbilden, blinkade listigt, smålog. Hon begynte förstå.

Och när hon nu såg herr soldaten komma med hacka och spade på skuldran, upphettad af dagens arbete och ifrig att bringa det till slut, blef hon hvarken förskräckt eller förbryllad. Nej, den listiga gamla begynte förstå. Hon smålog, blinkade, nickade och mumlade för sig själf:

Det är lek. Jovisst, jag förstår. Herr soldaten leker.

MOT FREDEN.

I hela världen existerar för närvarande ingen som så binder nationernas och hela mänsklighetens hopp vid sitt namn som *president Wilson*. När i förra öfersikten hans ankomst till Europa vidrördes såsom en af de märkligaste händelser som på länge timat i denna dock på händelser så öfverrika tid afsågs därmed icke främst den betydande roll han spelat såsom världsfredens inledare, utan fastmer den roll han kommer att spela vid den stora framtidsfredens avslutande. Europa hade dittills endast hört hans mäktiga röst ljuda ut från Hvita huset i Washington för att med större universalitet än som förut präglat något af de krigförande makternas fredsambud diktera rättvisans stränga villkor för de oförsonliga folken. Man vet hvilka resultat som blefvo följden därpå, men man erinrar äfven att kort därpå följde en tid, då hans stämman tystnade, och hela hans program hotade att undergå en förskjutning. Nya röster höjdes, nya villkor skapades, och *Wilson*, hvilken världen blickat upp till som tidens korade man, tycktes för några ögonblick skjutas mot bakgrunden.

Det är vid denna tidpunkt, när allt flyter, han upp-

Rifter, fotografier.

ARBETARE- OCH SOLDATRÄDENS RIKSKONFERENS:

Äldre: Herod. Söjervagn.

1. Folkombudsmännen fr. v.: Cohen från Reuss, Scheidemann, Landsberg, Haase, Ebert, Barth. — 2. Plenum.

träder i Europa, i händelsernas midt för att själf bilda den centrala gestalten i 1918—1919 års historiska Versailles. Medan kanonsaluten dånar emot honom vid Brest's revier, och ett segersällt Paris hälsar honom som en af gud, väntar världen under den högsta spänning, under den intensivaste uppmärksamhet på hans första ord. Folken rundt jorden hade en djup och högtidlig känsla af att af dessa ord berodde mänsklighetens väl eller ve för oberäknelig tid framåt. Att det icke var den främste representanten för ett af jordens främsta riket som denna gång i Elyséepalatset skulle växla segerns under så mycken smärta brutna rosor med en segerande vapenbroder, utan att på honom hängde den oväldiges stora och af hela mänskligheten efterlängttade försoningsvärf.

Och Wilsons första offentliga ord på europeisk mark, hans tal vid dejeuner i Elyséepalatset visa oförtydligt att han tänker taga steget fullt ut för att på hvad honom beror och med den makt han besitter söka rädda en rättvisans och rättfärdighetens fred åt folken. Här bryter för första gången i det heta, öfvermodigt kräf-

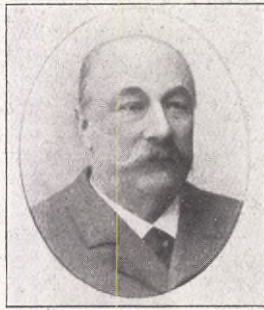
vande segerruset efter den 11 november in en röst full af besinning och sval, stillande eftertanke. På president Poincarés ord, ännu skälfvande af rörelse och förbittring öfver de lidande som öfvergått Frankrikes folk och jord, följer Wilsons svar fritt från hvarje personlig lidelse, klartänkt och manligt lugnt. Hela dess innebörd samlar sig kring hans erinran om hur redan från första stund folkets tankar i Förenta staterna riktade sig mot något högre än ett blott och bart vinnande af kriget. Hur de riktade sig mot genomdrifvandet af *rättvisans och rättfärdighetens eviga principer*.

I det ögonblick och i den miljö dessa ord yttrades är det som om Wilson genom dem fast och bestämt ånyo lagt sin hand vid det för någon tid vinddrifna fredsskeppets roder. I Hvita huset angaf han sin kurs, i Elyséepalatset har han deklarerat sitt beslut att hålla den. Han vet att han på sin ensliga seglats mot sitt upphöjda mål har en hel mänsklighets djupaste förhoppningar med ombord. Och hela mänskligheten vet att det är ett af de mäktigaste värf som någonsin utförts i historien, om han lyckas föra dem i hamn.

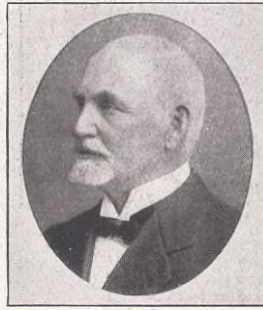
VECKANS PORTRÄTTGALLERI

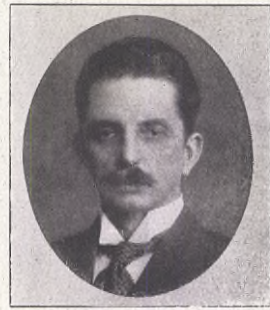
S. G. E. HELLING.
Grosshandlande. — Göteborg.
80 år 3 jan.*

G. OLSÉN.
Fabrikör. — Arvika.
70 år 22 dec.*

G. F. OLOFSSON.
Landbr. F. d. Riksdagsman.
Ävik. — 70 år 4 jan.

J. J. GIBSON,
Disponent. — Jonsered.
60 år 26 dec.*

S. R. BERGH.
Öfverintendent. — Stockholm.
60 år 28 dec.*

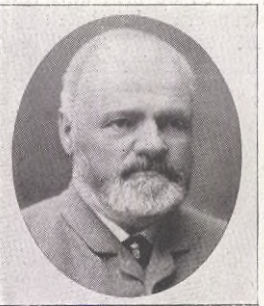
C. A. C. LEWENHAUPT.
Grefve. Ryttmäst. Skrifställ.e.
Stenungsund. — 60 år 6 jan.*

V. WIKLUND.
Nyutn. Professor v. Musik-
konsero. i Stockholm.*

E. O. NORÉE.
Skådespelare. — Stockholm.
40 år 13 dec.*

A. G. T. DE BROEN †.
F. d. Jägmästare. — Nyköping.
F. 30. † 7 dec.*

I. WAGNER †.
Ingeniör. — Nyköping.
F. 66. † 14 dec.*

I. C. BANG †.
Professor. — Lund.
F. 69. † 11 dec.*

K. KJELLGREN †.
Fru. — Stockholm.
† 21 dec.*

STEN HELLING. Stud. 58; grundl. firman A. Fröding & Co i Göteborg 55. På sin tid styr., led. i A.-b. Göteborg. Köpmansbank, Skand. Kredit a.-b., Rob. Dicksons stift. Äfvensom led. af stadsfullm., Handelsfören. fullm.

GOTTFRIED OLSÉN Öfvert. v. faderns död 66 den af honom 47 grund. stora tobaksfabr. i Arvika, ensam inneh. 77 tills den 11 uppgick i a.-b. Fören. sv. tobaksfabr.; led. af dess styr. Ordfl. i styr. f. Verml. e. banks afd.-kontor. En af sin orts främsta kommunalmän; en följd af år komm. fullm. ordfl. Led. af Riksd. F. K. 89—92 o 02—11; led. af sersk. utsk. 06—07; statsrevisor 08—10.

JAMES GIBSON. Afg.-ex. fr. Tekn. högsk. 81; inträdde efter fackstudier i utlandet v. Jonseredes fabr. a.-b.; öfvering. der t. 17, sdn sistn. år disponent. — Inom Jonseredes fabr., anlagd af farfadern, har G. egnat ett stort intresse åt anordningar t. arbetarnes fromma, anordningar hvilka väckt uppmärksamhet och tjänat om mönster inom andra storindustrier. — Led. af Riksd. A. K. 09—11. Led. af styr. f. Sv. Kullagerfabr.

RICHARD BERGH. Elev v. Konstakad. 77—81, derefter utl. studier. En af vårt lands främste porträtt- o. genremålare, repres. i Nat.-mus. saml. liksom i ett flertal af våra främsta allm. o. priv. konstsamlingar. Sedan 15 chef f. Nat.-museum såsom öfverintendent. Fil. hed.-dr i Upsala 17. Biografi o. helsid.-portr. årg. II:5.

CLAES LEWENHAUPT. Ujtn. v. Lifreg. hus. 78, attaché v. beskickn. i Washington 89—90, ryttmäst. 97 i res. Pörf. t. ett flertal synnerligen populära rese- o. jaktskildringar.

VIKTOR WIKLUND. F. 74, afl. organ.-ex. v. Musikkonsero. i Stockh. 93, kyrkosångere- o. musiklär.-ex. 94; mångårig lär. v. Rich. Anderssons musikinst. Lär. i pianospel. v. Musikkons. 08, i dagarne utn. t. prof. där. Ledare af Musikfören. i Stockh. sdn 15.

ERNST NORÉE. Började sin teaterbana v. Hillbergska turnén 01—02,

anst. v. Södra teatern i Stockholm 02—11 utom åren 04—06; sedan 11 eng. v. K. Dram. teatern. Sekr. i Sv. teaterförb. sdn 09. Har inom denna in stitution verkat m. stor framgång t. fromma f. förbundets medlemmar- ledare af ett flertal stora lotterier för allmännyttiga ändamål.

GUSTAF DE BROEN †. Utex. fr. Skogsinst. 54, jägm. i Jönåkers revir 69—07; skogsförv. v. ett flertal gods. Led. af Söderm. i skogsodl.-komm., Sv. jägarförb., Stavsjöbruks a.-b. styr.; hed.-led. af Skogsinst. jaktfören. Ledt ett flertal kungl. jakter under Carl XV:s tid.

IVAN WAGNER †. Efter prakt. utb. i mekan. yrke anst. v. olika fabr. anlade 97 glödlampfabr. i Nyköping, ombild. t. a.-b. Inom hvilken han tj.-g. som verkst. dir. o. fabr.-chef samt senare som disp. Öfvert. 09 Nyköp. elektr. byrå.

IVAR BANG †. F. i Norge; stud. 88, med. emb. ex. 95, stip. stud. h. prof. Hammarsten, Upsala, 96—98, prakt. läk. i Kristiania 99, aman. v. fysiol. inst. där; t. f. prof. i medic. o. fysiol. kemi v. univ. i Lund 02, ord. 04; svensk medborg. s. å. Med. hed. dr. i Lund 05; hed. led. af eng. Patholog. soc. led. af Fysiogr. sällsk. Vetenskapl. förb.

KARIN KJELLGREN f. Falck. Biträdde på sin tid fadern, framl. kamreraren v. K. Dram. teatern, Aug. Falck, i hans arbete å teaterns kansli då brodern, Aug. F. jor, startade Intima teatern bief hon dennes ekonom. hjälpeda. — Tj.-gjorde som kassörska v. den nya Intima teatern samt i Sv. teaterförb. — Egnade att betydande arbete åt förbundets stora lotterier samt var bufvudkassörska f. de lotterier, som ledas af förbundsskotereraren Ernst Norée. Gift med skådespelaren v. Intima teat. Alrik Kjellgren. Åtnjöt inom en synnerligen stor vän- o. bekantskapskrets liksom bland alla hon genom sin verksamhet var i beröring med en osedvanlig popularitet.

ARBETARE- OCH SOLDATRÅDENS PRESIDENTER
fr. v. Seeger (oafh. soc.), Leinert (maj.-soc.) och Gomolka (vest-
frontsold.)

Att under det skenbara lugnet i Berlin alltjämt glö-
der bolschevismens farliga låga fick den tyska huf-
vudstaden erfara under helgen i det att dagen före
julafton ett formligt myteri utbröt bland den till flera
hundra personer uppgående matrosvakt, som fått sig
anförtrödd bevakningen af rikskanslärspalatset, käj-
serliga slottet och andra officiella byggnader. Myte-
riet, som tog sig uttryck i de upproriskes internering

SPARTACUSMÄN UNDER LIEBKNECHT DEMONSTRERA
MOT A.- OCH S.-RÅDS-KONFERENSEN. Liebknecht talar.
Å nedre bilden: Demonstranterna.

af regeringen och stadskommendanten Wels häktande,
ledde gifvetvis till ett kraftigt ingripande från gards-
truppernas sida. Kvarteret kring Unter den Linden
blef snart skådeplatsen för en häftig skottväxling mel-
lan de beväpnade matroserna och de med kulsprutor
och kanoner försedda gardestrupperna. Julaftonen hade
myteriet vuxit till ett i full låga kring slottet blos-
sande medborgarkrig, som inalles kräfde cirka 20 lif.

Forts. å sid. 224.

Efter fotografier

Kliche: Kem. A.-H. Bengt Sturesparre, Sklm-Obg.

Efter fotografi

OFFREN FRÅN GATUSTRIDERNA I BERLIN DEN 6 DEC. BEGRAFVAS under tillströmmande af otaliga folkmassor: Liebknecht X håller tal öfver de dödade när tåget passerar Siegesallé.

Klitché: Kem. A.-H. Smgt Sjöberg, Sthm.—Gbg

Efter fotografi

TIOTUSEN INVALIDER FRÅN KRIGET TÅGA I DEMONSTRATION för att af regeringen utkräfvat sin rätt och invalidfrågans omedelbara behandling.

Klitché: Kem. A.-H. Smgt Sjöberg, Sthm.—Gbg

Forts. fr. sid. 222

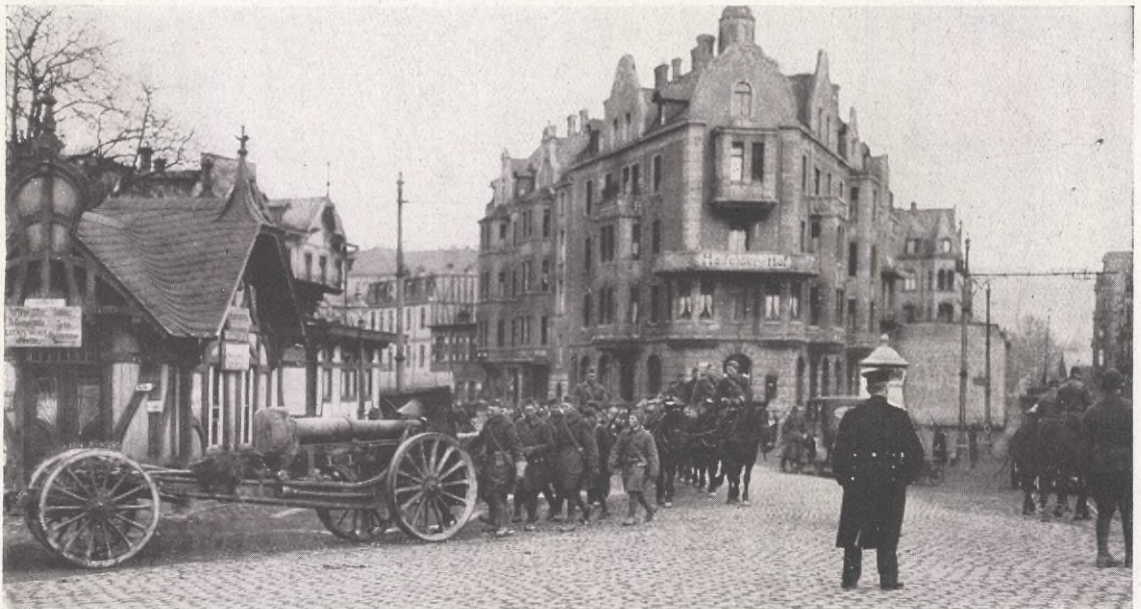
De upproriska — till stor del bestående af lösa i Berlin samlade matroselement, kräde hetsigt en ny regering: Ledebour—Liebknecht. På julaftonen var upploppet synbarligen redan kufvadt och en öfverenskommelse träffad mellan regering och matros. Fortfarande rådde dock stark oro och spänning. Som motvikt mot den växande Spartacusgruppen formerar borgarskapet en sammanslutning. Samtliga borgar råd sammantråda i Berlin den 5 januari.

En annan bild från våra dagars händelserika Berlin, som H. S. D. samtidigt återger, är det gripande tåg af 10,000 tyska krigsinvalider, hvilket samma dag som upproret utbröt tågade genom Berlin till krigsministeriet för att nedlägga protest mot de långa dröjsmålet i fråga om omsorgerna för krigets lemblästa offer.

Vidstående bild:

NÄR UNDERRÄTTELSEN OM VAPENSTILLESTÄNDET NÅDDE NEW YORK utbröt en oerhörd entusiasm; Vår bild visar Broadway, under en rörelse och trängsel man ej ens där sett förut; små vita papperslappar föllo som snö från skyskrappornas högsta toppar. — Å foton finnes i öfrigt antecknad att om också anfäll i bilder emot kejsarhuset förekommo, så visades däremot ingen ovilja mot det tyska folket.

INNEHÅLL: Bildhuggaren Carl Milles (biografi och hetsdesporträtt). — Riksförståndaren Gustaf Mannerheim. — Direktör Johan Mannerheim — Grefve U. Brockdorff-Rantzau af A. H. — "En blick i milliondelscentimeterns värld" af dr. Alfr. Gradenwitz. — Utländska bilder. — Mot freden. — Veckans portättgalleri. — "Herr soldaten leker", novell af Hjalmar Bergman.

NÄR COBLENZ BESATTES AF AMERIKANSKA TRUPPER. Amerikanskt artilleri tågar in i staden. Se den tyske polismannen å bilden.

Eftertryck af text eller illustrationer i HVAR 8 DAG utan angifvande af källan förbjudes vid laga påföljd.

För Berättelser och Historietter gäller ovilkorligt förbud.